

ÇOCUKLARDA SIK GÖRÜLEN PSİKOSOSYAL SORUNLAR

**KSÜ
SBF Hemşirelik
Öğretim Görevlisi Ruşen Darendeli
2026**

Çocuklarda en sık görülen duygusal uyum sorunları;

- enüresiz,
- enkoprezis,
- parmak emme, tırnak yeme ,
- okul başarısızlığı,
- tikler,
- kekemelik,
- enkoprezis,
- kardeş kıskançlığı,
- korkular,
- yalan söylemedir.

Genel olarak uyum ve davranış sorunlarına yol açan nedenler ise;

- soyaçekim,
- fiziksel nedenler,
- temel gereksinimlerin doyurulmaması (fiziksel, psikolojik ve sosyal),
- çevresel ve
- sosyo ekonomik nedenler,
- okul yaşantısı olarak sayılabilir.

PARMAK EMME

TIRNAK YEME

TİK

KEKEMELİK

■ Ailelerin ve yetişkinlerin görmekten
hoşlanmayacağı bazı davranışlar
görülür.

■ çocukların bazıları parmak emer,
tırnak yer, bazıları da başlarını sallar
veya başkalarına vururlar.

PARMAK EMME

PARMAK EMME NASIL BİR DAVRANIŞTIR?

Birçok aile parmak emmeyi 'kötü' bir davranış olarak görür ve **nedeninin de** Çocuklarının mutsuz, güvensiz ve uyumsuz olmalarından kaynaklandığını düşünürler.

Görüşler çok farklı olmakla birlikte birçok bilim adamına göre, parmak emme ve diğer bazı davranışlar zararsız ve gelişmenin doğal bir parçası olan davranışlardır.

Bunlar kötü olmaktan çok 'gerilimi azaltan' rahatlatıcı davranışlardır.

Yetişkinler gibi çocuklarda zaman zaman gerilim içindedirler.

Bebeklikte de gerginliğin giderilmesinde ilk başvuru organ ağızdır.

ÇOCUK PARMAĞINI NE ZAMAN EMER?

Çocuklar genellikle 3-4 'üncü aylardan sonra beslenmeyi izleyen saatlerde parmak emmeye başlar.

- Çocuklar uykuya dalarken ,
acıkınca,
korkunca,
beslenmeden sonra ,
sıkıntılı olduklarında,
anneden ayrıldıkları zamanlarda
parmaklarını emerler.

 - Parmak emme daha ileriki yaşlarda

- *okul başlama,**
- *yeni bir kardeşin aileye katılması,**
- *okul başarısızlığı,**

gibi durumlarda ocuk tekrar parmak emmeye başlayabilir veya bu alışkanlığı varsa sürdürür.

Parmak emen bir çocukta;

- Çocuğun **sevgi, şefkat gereksiniminin** ailesi ve çevresi tarafından karşılanıp karşılanmadığını,
- **Annenin ara sıra veya sürekli yokluğu veya ilgisizliğinin** çocukta duygusal bir yoksunluğa neden olup olmadığı araştırılmalıdır.

PARMAK EMME DİŞLERİ ETKİLER Mİ?

Farklı görüşler olmakla birlikte parmak emme dişlerde veya üst çenede deformasyonlara neden olduğu kanıtlanmamıştır. Parmak emmenin kalıcı dişlerin çıktığı 5-6 yaşlarına kadar devam etmesi oldukça azdır.

PARMAK EMMENİN BESLENME İLE İLİŞKİSİ VAR MIDIR?

Birçok anneye göre parmak emme açlıktan kaynaklanır. Ancak yapılan çalışmalarla %50-87 'lere varan oranlarda parmak emmenin beslenme ile ilişkisi olmadığı bildirilmiştir.

Yeterli, yetersiz, tabii, suni, vb. beslenen çocuklarda da ilişkiye rastlanmamıştır.

ÇOCUK HANGİ PARMAĞINI DAHA ÇOK EMER?

İstenilen pozisyona rahatça
gelebildiği için çocuklar daha çok baş
parmaklarını emerler.

İLERİ YAŞLARA KADAR PARMAK EMEN ÇOCUKLARIN AİLELERİNDE Kİ ORTAK ÖZELLİKLER NELERDİR?

Ailelerin çocuğun üzerine çok
düşen

aşırı koruyucu
çocuktan aşırı beklentileri olan
ilgisiz, sevgisiz ailelerin
çocuklarında daha fazla olduğu
bildirilmiştir

PARMAK EMMENİN ÇOCUKLARDA KALICI OLMASINDA AİLENİN ROLÜ NEDİR?

Erken çocukluk döneminde normal ve gerginliği azaltan bir davranış olarak görülen bu durum ailenin ve çevrenin bunu bir sorun haline getirmesi sonucu alışkanlık haline gelerek kalıcı olabilir.

AİLE EĞİTİMİ ÇOK ÖNEMLİDİR.

Ailenin bu davranışı kötü olarak yorumlamaması,

Sakin olması tedavide çok önemlidir.

Ailenin normalde çocuğun parmak emme davranışının azaldığı ve arttığı evreleri bilmesi,

Çocuğa yardımcı olma ve aileyi rahatlatma bakımından önemlidir.

EĞİTİMDE;

Çocuğun meme veya biberonu daha uzun süre, yani çocuğun istediği kadar emmesi anlatılmalıdır.

-Eğer bir çocuk 2-3 yaşlar arası ve parmağını seyrek olarak, bir sorunla karşılaştığında emiyorsa, aileye bu davranışın fazla üzerinde durmaması açıklanmalıdır.

-Eğer çocuk sürekli parmağını emiyorsa emmenin hangi durumlarda daha fazlalaştığını gözleyerek o durumların düzeltilmesine çalışılmalıdır.

Bazı durumlarda anne bilinçli veya bilinçsiz çocuğa ilgisiz kalabilir veya kötü davranabilir. Bu durumlar gözlenerek anne eğitilmelidir.

Çocuk büyüdükten sonrada hala parmak emmede ısrar ediyorsa;

- çocuğa bunun yanlış olduğunu söylemek
- ihtar
- tehdit etmek
- elleri tespit etmek
- parmağına acı sürerek yasaklamaya çalışmak
- ödüllendirmek
- utandırmak

gibi yöntemler bu davranışı azaltacağı yerde daha da **artmasına** neden olur.

Bu yollara başvurma geçici olan bir davranışın kalıcı bir davranış haline gelmesine neden olabilir.

Aileye bulunulması gereken öneriler:

- *Çocuktaki güven duygusunu geliştirmeye çalışmalı
- *Çocuğun dikkati başka yönlerle çekilmeye çalışılmalı
- *Çocuğun bireysel ve grup oyunlarına katılması sağlanmaya çalışılmalı
- *Çocuğun başka yollardan doyum sağlamasına çalışılmalı

EN ÖNEMLİSİDE;

* aileye ve çevreye parmak emmeyi bir sorun olarak görmemeleri,

* parmak emmemin özellikle ilk aylarda ve ilk yaşlarda çocuk için zararlı olmadığı anlatılmaya çalışılmalıdır.

TIRNAK YEME

TIRNAK YEME NEDİR ?

Tırnak yemede çocukta parmak emme gibi gerilim azaltıcı bir davranıştır.

Çocuklarda sıklıkla 3-4 yaşlardan sonra başlar ve 15-16 yaşlara kadar, bazen de yetişkin döneme kadar devam eder.

Bazı çocuklar:

belli bir stres gerilim zamanında
(örneğin, sınava girerken,
heyecanlandıklarında, heyecanlı ve
korkulu bir film izlerken)

Bazı çocuklarda:bir gerilim olmasa da alıştıkları için
tırnaklarını yiyebilirler.

Tırnak yeme sıklıkla;

otoriter,
çocuğa güven vermeyen
baskılanan
devamlı eleştirilen
azarlanan
ilgisiz sevgisiz ailelerin
çocuklarında daha sık görölmektedir.

Ayrıca;

Ailede ve çocuğun çevresinde tırnak yiten bir başkasının bulunması ve çocuğun onu taklit etmesi durumlarında da tırnak teme alışkanlığı gelişebilir.

ÇOCUĞUN TIRNAĞINI YEMESİNE AİLE NASIL ENGEL OLABİLİR?

Aile çocuğun bu alışkanlığı edinmesindeki nedenleri iyi bilmelidir.

Örneğin,

çocuğun okula başlaması,
okul değiştirmesi,
eve yeni bir kardeş gelmesi,
çocuğun yeni kardeşe gösterilen normal
ilgi ve sevgiyi kıskanması.

Aile bu durumları gözleyerek değerlendirmeli ve düzeltmek için çaba sarf etmelidir.

Tırnak yiyen bir çocuğa aile uzun tırnağın ne kadar güzel olduğunu, fazla üzerine düşmeden anlatmaya çalışmalıdır.

Özellikle adölesan dönemindeki kız çocuklarına manikür takımı,oje alarak çocuğa baskı yapmadan bu alışkanlığını değiştirmesine yardım edilebilir.

Bazen çocuk kendine güven duyuncaya kadar bu alışkanlığı devam ettirmek isteyebilir.

Bu konuda da fazla zorlanmamalı ve ona zaman verilmelidir.

<http://www.sabah.com.tr/Gunaydin/Saglik/>

► **ÇOCUKLARIN YÜZDE 33'Ü TIRNAĞINI YER**

Çocuk tırnak yemeye 3-4 yaşlarında başlar. Yapılan araştırmalar; çocukların yüzde 33'ünün tırnak yediğini gösteriyor. Bu oran; erken ergenlik çağına kadar sürer.

► Ergenlik çağına ise biraz daha artar ve yüzde 50'leri bulabilir. Bu durum çoğunlukla gençlerin; çevrelerinden onay görmediklerini düşünmelerinden kaynaklanıyor.

► Ayrıca araştırmalar; tırnak yiyen çocukların ailelerinde de aynı alışkanlığın olduğunu gösteriyor.

TİK

TİK NEDİR?

Tik istem dışı, amaçsız, tekrarlayan kas hareketleridir.

Yüz ve boyun kaslarında daha sık görülür.

Çocuk gözlerini kırpar,
dudaklarını emer, oynatır,
burnunu çeker,
yüzünü kırıştırır,
omuzlarını oynatır, büker
başını sallar,
boğazından sesler çıkarır.

ÇOCUKLARDA TİK NE ZAMAN ORTAYA ÇIKAR?

Çocuklarda belli yaşlarda sıklıkla 4- 10 yaşlar arasında tikler görülebilir.

Aileler için çok irrite edici ve huzursuzluk verici bir sorundur.

Tiklerin bazıları geçicidir, çoğu kez bir yıldan daha az sürer.

Fakat bazıları da uzun ,adolesan dönemine kadar uzar veya geçtiği halde bir stres durumunda tekrar ortaya çıkar.

Tikler erkek çocuklarında kızlara kıyasla daha sık görülmekte ve daha erken yaşlarda çıkmaktadır.

Yapılan bir çalışmaya göre; çocuklarda 5 yaş civarında sıklıkla burun çekme,

5-6 yaşlarında boğaz temizleme,
yüz kırpiştırma
baş sallama

6-7 yaşlarda göz kırpma
vücudun değişik kaslarında tikler

8-9 yaşlarda yüz kırpiştırma

AİLE EĞİTİMİ NASIL OLMALIDIR?

1. Tiklerde çocuğun duygusal durumu ile çok yakından ilişkisi vardır.
2. Başlangıçta normal olarak kabul edilen tiklerin devam etmesi ve gittikçe fazlalaşması çocukta bir iç çatışmanın belirtisidir, Çocuğun ciddi duygusal bir bunalım içinde olduğunu gösterir.
3. Tiklerin hepsi çocuğun duygusal durumundan kaynaklanmamaktadır.
4. Bazen fiziksel olarak tik bölgesindeki bir irritasyon veya çocuktaki nörolojik bir sorun tiklere neden olmaktadır. Bu durumda tıbbi tedavi gerekebilir.

5. Aile eğitiminde her şeyden önde olması gereken, çocuğa güven verilmesidir.
6. Tikler sıklıkla pasif, içe kapanık, kendine güveni olmayan, çocuklarda daha sık görülür.
7. Aile çocuğun tikini devamlı hatırlatıp düzeltmeye çalışmamalıdır. Tikler sıklıkla aile içi ortamın iyi olmadığı, saygısız, sevgisiz, güvensiz bir ortamda yetişen, aşırı korkuları olan, yorgun öfkeli çocuklarda daha sık görülmektedir.
8. Bu nedenle aile içi ortam ve çevre koşulları dikkatle izlenmeli ve aileye bu koşulları düzeltmesinde yardımcı olunmalıdır.

KEKEMELİK

KEKEMELİK NEDİR?

Kekemelik; bir heceyi veya bir kelimeyi tekrarlayarak duraklama konuşmada olan akım güçlüğüdür.

Dil gelişmesi tamamlanmamış ve kelime bilgisi kısıtlı olan çocuklar kendilerini ifade etmekte güçlük çekerler ve sık sık duraklarlar.

Kekemelikte işte bu duraksama ve iç çatışmanın dile yansıması olarak tanımlanır.

Kekemelik çocuğun duygusal durumu ile ilgilidir. Bazı bilim adamları kekemeliği “Duygusal Bozuklukların Semptomu” olarak da açıklamışlardır

Kekemelikte neden kesin olarak bilinmemekle birlikte, sıklıkla zeka düzeyi normal veya normalin üzerinde oldukça heyecanlı sinirli ailelerin çocuklarında daha sık görüldüğünü bildirmiştir. Kekemelik sıklıkla korkutucu bir olayın sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Aile ve çevre için önemli olmayan bazı durumların çocukta travmatik etki yaparak kekemeliğe neden olduğu bildirilmiştir.

Örneğin; Çocuğun havlayan bir köpekle karşılaşması,

- *Doktora muayene için veya enjeksiyon için götürülmesi,
- *Hastaneye yatırılması,
- *Çocuğun eğitilmek amacı ile korkutulması,
- *Dövülmesi,
- *Bir yere gelmesi,
- *Sokağa bırakılması veya dilenciye verileceğinin söylenilmesi,
- *Çocuğun anne-baba kavgasına tanık olması kekemeliğin ortaya çıkmasına neden olan birkaç örnektir.

KEKEMELİK HANGİ YAŞLARDA VE HANGİ DURUMLARDA DAHA SIK GÖRÜLÜR?

Kekemelik 2-11 yaşlar arasında ve sıklıkla 5 yaşın altında en sık görülmektedir.

Nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte erkek çocuklarda kızlara kıyasla 4-5 kez daha fazla görülmektedir.

Aile üyeleri arasında kekemeliğe daha sık rastlanır.

Baskılı tuvalet eğitimi yapılan çocuklarda daha sık görülmektedir.

Doğrulanmamış olmakla birlikte sol el kullanan çocuklarda daha sık görüldüğü bildirilmiştir.

Kekemeliğin ortaya çıkmasının hastalıkla yakın ilişkisi bulunduğu, ateşli, ciddi bir hastalık sonunda kekemelik oluşabildiği gibi kekeme çocukların öykülerinde hastalık , yaralanma , kaza gibi durumlarında sık olduğu bildirilmiştir.

Kekemelikte çeşitli dalgalanmalar ve değişimler vardır.

Belli bir yaşa kadar akıcı ve düzgün konuşan bir çocuk bazen yavaş yavaş bazen de birden kekelemeye başlar.

Çocuk önceleri belli kelimelerde, daha sonra tüm kelimelerde tutulmaya, duraklamaya başlar.

Çocuk özellikle uzun kelimelerde sessiz harfle başlayan kelimelerde ve cümlelerin ilk kelimesinde güçlük çeker.

Çocuk okulda veya büyüklerinin yanında, yani stres altında olduğu zaman kekelediği halde şarkı söylerken veya çok sevdiği bir kişi ile konuşurken kekelemeyebilir.

Bazı çocuklar kendi ana dillerini konuşurken kekeledikleri halde , öğrendikleri yabancı bir dili akıcı , kekelemeden konuşabilirler

KEKEMELİĞİN OLUŞMASINDA VEYA DEVAM ETMESİNDE AİLENİN ETKİSİ NEDİR?

Kekemeliğe ailenin davranışı yol açmasa bile sonraki yanlış davranışlar çocukta kekemeliğin kalıcı bir durum almasında etkili olabilmektedir.

Kekeme olan çocukların ailelerinde yapılan çalışmalarda, bu ailelerde bazı ortak özellikler olduğu bildirilmiştir.

Bu özellikler şunlardır:

Aile çocuğa çok düşkündür.

Yardımcıdır.

Çocuğun kendi gereksinimlerini karşılaması için ortam hazırlamamaktadır.

Aile , özellikle anne çok titiz , temiz, kuralcı ve denetçidir.

Aile, çocuklarını her çocukla değil kendilerinin uygun gördükleri çocuklarla oynamasına izin vermektedir.

Aile genellikle kentte yaşamaktadır.

Çocuk ailenin genellikle tek çocuğudur.

Ailenin çocuktan beklentileri çok fazladır.

Aile çocuğun çok düzgün, kibar, efendimli, lütfenli konuşmasını istemekte ve bu konuda sık sık uyarmaktadır.

Aile çocuktan yaşının üzerinde bir düzen ve olgunluk beklemektedir.

Aile çocuğu sık sık ve her fırsatta eleştirmektedir.

KEKEME OLAN ÇOCUKLARIN AİLELERİNE YAPILACAK EĞİTİM NASIL OLMALIDIR?

- Aileye çocuğun konuşmasını sık sık düzeltmemeleri ve çocuk kekeleyecek diye tetikte beklememeleri öğretilmelidir.
- Bazı çocuklar aile ilgisini ve sevgisini çekmek veya onu kaybetmemek amacıyla bu yola başvururlar,aileyi bu konuda bilinçlendirmelidir.
- Bazı aileler çocuklarını üzmemek için onların her isteklerini yaparlar bu son derece yanlıştır. Çocuklar üzerinde bir denetim olmalıdır. Çocuk neyi isteyip, neyi ,istemeyeceğini bilmelidir. Aile bu konuda eğitilmelidir.

Çocuk yuvaya veya okula gidiyorsa , arkadaşları alay ediyor diye okuldan almak yanlış bir davranıştır. Öğretmenlerinden de özel bir davranış beklenmemelidir.

Fakat aile ve öğretmen yakın ilişki içinde olmalıdır.

Bu çocuklar için uyumlu bir çevre çok önemlidir. Çocuğun genel sağlığına dikkat edilmeli (beslenme, uyuma, hijyen vb,) arkadaşları ile açık havada özgürce oynamasına izin verilmelidir.

Ortamı sık sık değiştirmek, çocuğun zaman zaman sevdiği akrabalarının (anneanne, babaanne, dede, hala, teyze vb) Yanına gönderilmesi , tatilleri orada geçirmesine izin verilmesi çok önemlidir ve çocuğa çok yararlı olabilir.

Kekemelik çocuğun topluma uyumunu olumsuz yönde etkilemektedir .

Çocuk arkadaşları alay edecek, konuşurken kekeleyecek diye çoğu kez konuşmak istemez.

Utangaç, içe kapanık, kendine güveni olmayan bir çocuk durumuna gelir.

Bu durum da onun okul başarısını ve arkadaş ilişkilerini olumsuz yönde etkiler.

Ailenin çocuğa yaklaşımı ve ona güven vermesi çok önemlidir.

Aile bazı kişilerin iyi duyamadığını , bazı kişilerin iyi göremediğini onunda iyi konuşamadığını ve bunu kötü bir durum olmadığını ona açıklamaya çalışmalıdır.

Tüm önlemlere rağmen 5 yaşına giren bir çocukta kekemelik devam ediyorsa ve çocukta bazı duygusal sorunlar ortaya çıkmaya başladıysa , *çocuk ve aile ilgili kuruma gönderilmeli ve tedaviye alınmalıdır.*

Kekeme çocuğun tedavisi bir ekip çalışmasını gerektirir çocuğun diğer duygusal sorunlarında da olduğu gibi doktor, hemşire, psikolog, sosyolog, Konuşma terapisti vb. bu ekibin üyelerini oluştururlar.

Genellikle 2-5 yaş arasındaki
kekemelikler geçici olup , kısa bir
terapi ile kısa sürede düzelebilirler.

Kekemelik ciddi ve kalıcı bir durum
almış ve çocuğun yaşı büyümüşse
kekemeliğin düzelme şansı ancak
%50 olabilir, bu da ciddi bir tedavi
ve aile terapisini gerektirir.

TEŞEKKÜR EDERİM ...

Ruşen DARENDELİ
Öğretim Görevlisi